

- In archieftijdschriften gelezen
- The innovatove School Librarian
- Archieven en Deadheads

In archieftijdschriften gelezen 2010 (afl. 3)

In deze aflevering wordt nog maar eens duidelijk dat wie met archief bezig is, steeds over de landsgrenzen moet kijken. Artikelen in buitenlandse of in internationale archieftijdschriften zijn daarbij een goede gids. Eerst komt *Archives*, het tijdschrift van de British Records Association aan bod. Daarna is het de beurt aan *Business Archives*, het orgaan van de Britse Business Archives Council. Ten slotte rapporteren enkele bijdragen uit *Comma* over de 40e CITRA-bijeenkomst (Québec, 2007) van de Internationale Archiefraad.

Gustaaf Janssens, Afdelingshoofd bij het Algemeen Rijksarchief (Afdeling 'Archief van het Koninklijk Paleis'). Docent Archivistiek (K.U. Leuven en ManaMa Archivistiek: VUB - K.U. Leuven - UGent - UAntwerpen)
e-mail: cap@kppr.be; gustAAF.janssens@arts.kuleuven.be

Archives. Journal of the British Records Association, 34 (2009 - nrs. 120 en 121)

Uitg. British Records Association; Red.: R. Paley. 18 Bloomsbury Square. Londen WC 1A 2NS (Great Britain) ISSN 0003-9535

Raadpleegbaar in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief Brussel.

In de eerste aflevering (nr. 120) van jaargang 2009 trekt de bijdrage *Forgery in the Archives* (David Thomas, p. 21-35) over vervalsing de aandacht. Vervalsing komt overal en in elke sector voor. Dus ook in het archiefwezen. Het heldere artikel gaat in op de vragen die elke archiefgebruiker zou moeten stellen. Ook gaat de auteur in op de manier waarop men een eventuele vervalsing op het spoor kan komen. Zo moet men altijd letten op de herkomst, het voorkomen en de inhoud van het document.

De tweede aflevering (nr. 121) is een themanummer met de resultaten van twee workshops (respectievelijk in 2007 en

in 2008) aan de University of the West of England (Bristol) over zogenaamde 'expatriate archives' (archieven in voormalige Britse kolonies gevormd door Europeanen of door niet-inheemse instellingen). Het is een interessante invalshoek die inspiratie biedt voor gelijkaardige acties m.b.t. 'het geheugen' van alle voormalige kolonies. De acquisitie van 'expatriate archives' is het onderwerp van de bijdrage van Oliver Urquhart Irvine (*The law and ethics of acquisition of expatriate archives: adressing the lack of guidelines*, p. 6-13). Blijkbaar geeft de Britse common law geen eenduidig antwoord op de vraag waar zulke archieven bewaard dienen te worden. Daarom doet de auteur een beroep op de deontologie van de archivaris. Nauw hierbij aansluitend is de bijdrage 'Expatriate' or 'migrate' archives: the role of the UK Archivist (Mandy Banton, p. 14-24). In dit artikel staat de relatie tussen het archief van de koloniale administratie in Groot-Brittannië en de archieven van en in de voormalige kolonie zelf centraal. Vanuit de stelling dat archief een instrument voor goed bestuur is en ook dat archieven zowel de lokale geschiedenis als voor de erkenning en de handhaving van de rechten van de bevolking nuttig en noodzakelijk zijn, staat Banton stil bij het belang van 'koloniaal' archief voor voormalige kolonies. Het artikel geeft een goede status quaestionis van de problematiek, gaat in op de richtlijnen van de Internationale Archiefraad in verband met koloniaal archief en wijst er nadrukkelijk op dat archieven thuishoren daar waar zij gevormd zijn.

Dismembring or remembering the 'Zimbabwe archive' (Ivan Munhamu Murambiwa, p. 24-33) is een casestudie over archief van en over Zimbabwe. Onder 'Zimbabwe Archive' verstaat de auteur 'het geheugen van Zimbabwe'. Dit geheugen bevat meer dan de archieven die in de National Archives of Zimbabwe worden bewaard. Het omvat ook de archieven van personen en verenigingen die vóór de onafhankelijkheid van Zimbabwe in het toenmalige Rhodesia een rol hebben gespeeld. Het zijn o.m. de 'Roy Welensky Papers' (archief van de Eerste Minister van de federale regering van Rhodesia & Nyassaland; bewaard in de Rhodes House Library - Bodleian Library te Oxford) de

'Ian Smith Papers' (archief van de Eerste Minister van 'blank Rhodesië', tot 1979 bewaard in de National Archives van Rhodesia en nu (wellicht vanaf 1980) bewaard in de Rhodes University in Zuid-Afrika), de 'Rhodesian Military Intelligence Records' (sedert 2006 in de National Archives of Zimbabwe) en de 'Rhodesian Army Association Collection' (University of the West of England, Bristol).

Spreekt men met betrekking tot Zimbabwe over "dismembering" van het geheugen, dan blijkt "het geheugen van Malawi" niet zo "verstrooid" te zijn. In *Survey of expatriate archives in Malawi: their location, condition and associate challenges* (nr. 121; p. 34-44), licht Paul Lihoma een en ander toe. Malawi was tot 1963 als Nyassaland een deel van de federatie Rhodasia-Nyassaland en werd in 1964 als Malawi onafhankelijk. Vanaf dan bestaat er een nationale archiefdienst (National Archives of Malawi, in Zomba) en in 1975 kwam er een Archiefwet. De nationale archiefdienst bewaart uiteraard op de eerste plaats het overheidsarchief. Daarnaast is er echter een hele waaier van 'expatriate archives' aanwezig. Het gaat om kerkelijk archief, archieven van bedrijven en verenigingen, archieven van individuele missionarissen en archief van planters en van plantages. Daarnaast zijn er ook belangrijke archieven in het Kungoni Art & Cultural Museum (in de Mua Missie te Mtakatika) en in de Society of Malawi Library and Archive (in 1946 opgericht als Nyassaland Society). Deze twee instellingen brachten in 2006 en 2008 de in Malawi aanwezige "expatriate archives" in kaart en stelden toen vast dat een belangrijk deel van "het geheugen van Malawi" in het land zelf aanwezig is. (Gustaaf Janssens)

Business Archives, nr. 98 (2009) en nr. 99 (2009)

Uitg. Business Archives Council.; red. P.a. Mike Anson. Business Archives. The Bank of England Archive, Threadneedle Street. London EC2R 8AH (Great Britain). ISSN 0007-6538

Raadpleegbaar in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief in Brussel.

De Britse Business Archives Council publiceert elk jaar twee afleveringen van het vakblad *Business Archives*. In mei komt 'Principles and Practices' van de pers en in november volgt 'Sources and History'. Beide afleveringen hebben een eigen profiel en schenken aandacht aan bedrijfsgeschiedenis en aan bedrijfsarchieven. De meeste bijdragen betreffen specifieke Britse onderwerpen, maar enkele artikelen zijn ook voor niet-Britse archivariissen van belang. *Business Archives* brengt jaarlijks ook drie interessante overzichten: een bibliografisch overzicht betreffende bedrijfsarchief (Emma Stagg, *Selected bibliography of new publications*. Jan.- Dec. 2008 - nr. 98; p. 89-105), een lopende bibliografie m.b.t. bedrijfsgeschiedenis (Richard A. Hawkins, *Bibliography in Business History 2008* - nr. 99; p. 79-94) en een per bedrijfstak ingedeeld overzicht van aan openbare en private archiefdiensten overgedragen bedrijfsarchieven (Mike Anson, *Business records deposited in 2008* - nr. 99; p. 95-129).

De aflevering 'Sources and History' (nr. 99) brengt de bronnen onder de aandacht. David Bricknell wijst er in *The interpretation of Business Archives* (nr. 99; p. 1-8) op dat wie met archief omgaat, er goed aan doet om het archief te bevragen. Het gaat om vragen als: Wie is de archiefvormer? Waarover gaat het document? Voor wie was het bestemd? Waarom is het gevormd? Waar en wanneer is het stuk ontstaan? Wat bracht het te weeg? Het lijken elementaire vragen, maar door ze te stellen, zal de onderzoeker de informatie die in het door hem geraadpleegd archief besloten zit optimaal gebruiken. Een bijzonder soort en vandaag zo goed als volledig vergeten en verdwenen bron, zijn de scheepstelegrammen. Het zijn boodschappen die door telegraafmaatschappijen vanaf de kust ten behoeve van schepen werden verstuurd. Felipe Tâmega Fernandes bracht in een interessante bijdrage (*Telegraphs - Skinking economic distances? A preliminary Enquiry 1870s - 1912*, nr. 99; p. 9-23) gegevens over archieven van een aantal telegraafmaatschappijen die op de kusten van de hele Amerikaanse continent opereerden bijeen. Het betreft archief van veertien verschillende bedrijven, bewaard in respectievelijk de Guildhall Library (Londen), het Porthcurno Telegraph Museum, de BT Archives en het archief van het Londen University College. Handige tabellen, een bestandenoverzicht en een bibliografie introduceren de belangstellende lezer in deze niet zo bekende materie. Wie bedrijfsgeschiedenis beoefent of wie ooit een bedrijfsarchief heeft geïnventariseerd, weet hoe belangrijk de inhoud van een door het bedrijf uitgegeven tijdschrift kan zijn. Aashish Velkar (*Trade journals as primary sources: constructing histories and deconstructing knowledge*, p. 63-76) behandelt het nut en de beperkingen van deze bron.

Musea, archiefdiensten en bibliotheken zijn erfgoedactoren waarvan de werking complementair kan zijn. Het zijn kenniscentra die op elkaar aangewezen zijn en die een rol spelen in kennisoverdracht. De vraag is echter of deze instellingen ook de bedrijfswereid bereiken. In *Museums, Libraries and Archives and knowledge transfer* (nr. 98; p. 1-15) gaat Ellen Collins na of "culturele instellingen", en dan speciale bedrijfsarchieven en de bedrijfsarchivarissen een rol spelen voor het bedrijfsleven.

Hoe twee stedelijke instellingen rond één thema – het promoten van bedrijfsarchief bewaard door de City of London Corporation – kunnen samenwerken illustreert Richard A. Wiltshire (*Business archives in the public sector: strategies for promoting collections at Guildhall Library and London Metropolitan Archives*, p. 63-79). Het artikel is een interessant rapport aan de hand van enkele casestudies in verband met acquisitie, vrijwilligerswerk en tentoonstellingen. (Gustaaf Janssens).

Comma. International Journal on Archives – Revue internationale des archives (2007; 3-4)

Uitg.: International Council on Archives – Conseil international des Archives. 60, Rue des Archives. F-75003 Parijs (Frankrijk); Red.: Margaret Procter. School of History. University of Liverpool. 9, Abercromby Square. Liverpool L69 7WZ (Great Britain). ISSN 168-1865

Raadpleegbaar in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief en in de bibliotheek van het Leuvense universiteitsarchief.

Aflevering 3-4 van jaargang 2007 [aflevering 1-2 is blijkbaar nog niet verschenen] brengt de handelingen van de 40e CITRA (Conférence internationale de la Table Ronde des Archives - International Conference of the Round Table on Archives) van de Internationale Archiefraad, die van 11 tot 17 november 2007 in Québec onder de titel 'Coopérer pour préserver la diversité - Cooperation to preserve Diversity' werd gehouden.

Hoe de specificiteit van de Canadese samenleving en dus ook van het gevormd archief, de Canadese archivariissen tot "samenwerking in diversiteit" bracht, wordt uiteengezet in *Archival Principles and Cultural Diversity: Contradiction, Convergence or Paradigm Shift? A Canadian perspective* (p. 37-48), het openingsreferaat van Terry Cook op de 40e CITRA-vergadering.

Na dit getuigenis is het onontbeerlijk om *Qu'est devenue l'archivistique en 2007? Une discipline scientifique reconstruite* (p. 27-35) te lezen. Carol Couture geeft in deze uiteenzetting een helder overzicht van waar de moderne archivalie voor staat. Vele collega's zullen zichzelf en hun werk in de tekst herkennen. Het artikel bevestigt, maar daagt ook uit. Tegelijk verdient de uiteenzetting van Couture ook een ruimer publiek. Voor de meeste historici zou het artikel "verplichte lectuur" moeten zijn. Misschien begrijpen zij dan niet alleen waar archivariissen vandaag mee bezig zijn, maar zien zij dan ook in dat archivalie een echte discipline is geworden en niet langer meer een onderdeel of hulpwetenschap van de geschiedeniswetenschap is. Deze vaststelling wordt geïllustreerd door Viktorias Domarkas (*The Paradigm Shift for Archives in the Information Society: From Keeper to Information Manager*, p. 105-115). Hij toont aan hoe de archivaris van dynamisch archief een belangrijke functie in de informatievoorziening bekleedt.

Samenwerking tussen archiefdiensten en musea ligt voor velen voor de hand, is vaak ook wenselijk, maar is niet zo eenvoudig te realiseren wanneer men de eigenheid van de discipline waarvan een archiefdienst of een museum een 'uithangbord' is, wil respecteren. Enkele concrete voorbeelden bieden stof tot nadenken (Ulrike Hertel & Sina Ah Poe, *Cooperation between Museums and Archives: The Museum and Archives of Samoa*, p. 55-60; Knell Nilsson, *Cooperation between Archives, Libraries and Museums: Conditions for Success*, p. 61-64 – over het Zweedse coördinerend centrum 'ALM' – en

Atakilt Asgedom, *Cooperation between Archives, Libraries and Museums: Conditions for Success*, p. 65-71 – een theoretische studie met het oog op toepassing in Ethiopië).

Goed overheidsbestuur en goed archiefbeheer zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat geldt zowel voor het beheer van papieren archief, maar zeer zeker ook voor het beheer van elektronisch archief. Hoe in Frankrijk de Direction des Archives de France een heel belangrijke rol te vervullen kreeg bij de implementering van het beleid van de Direction générale de modernisation de l'Etat inzake het beheer van elektronisch archief tonen Martine de Boisdeffre en Gabriel Ramanantoavina duidelijk aan in *Archives et modernisation du secteur public en France: un exemple de collaboration féconde entre deux directions d'administration centrale* (p. 73-76). De kennis en de kunde van de archivariissen in Maleisië wat betreft elektronisch archief bleek reeds op vorige CITRA-bijeenkomsten en op internationale archiefcongressen. In *Records Management in Government: the Malaysian Experience* (p. 79-84) toont Sidek Jamil aan hoe de National Archives of Malaysia een leidinggevende rol spelen bij het uitbouwen en beheren van het elektronisch overheidsarchief. De voorbeelden van het Nationaal Archief van Maleisië en van de Direction des Archives de France bewijzen op overtuigende wijze aan hoe een nationale archiefdienst een eersterangs rol in het beheren van digitaal overheidsarchief kan spelen.

Dat internationale archivalistische solidariteit in afgelegen gebieden met specifieke geografische en bestuurlijke problemen zoals de Caraïbische eilanden of de eilanden in de Stille Oceaan, geen dode letter is gebleven, bewijst een dubbel-getuigenis (1. over archieven in de Caraïben: Helena Leonce, *Return on Investment versus Global Solidarity: Complementary or Contradictory?* p. 117-120; 2. Over archieven in de Stille Oceaan: Setareki Tale, *Return on Investment versus Global Solidarity: Contradictory or Complementary?* p. 121-125).

Ten slotte is er ook aandacht voor PIAF, het internationaal Franstalig archiefforum (www.piaf-archives.org). Gérard Ermisse en Papa Momar Diop wijzen in *Le Portail international archivistique francophone (PIAF) ou l'aboutissement international* (p. 91-99) op het belang van PIAF als instrument voor vorming en contact. Gestart in 2001 groeide PIAF in zes jaar tijd uit tot het belangrijke Franstalige archiefforum. Vooral archivariissen uit Franstalige Afrikaanse landen zijn daar zeer dankbaar voor. (Gustaaf Janssens)

